

sunce sinut i pred naša vrata". Primeri še srbsko narodno pesmico:

„Božič, božič bata
Na oboja vrata,
Nosi kitu zlata,
Da pozlati brata,
I oboja podvoja.“

(Vuk, srb. pjes. I, 117.)

Navada je tudi, na božič postaviti na mizo izdobljeni sir, iz katerega vino pijejo. Sir streže gotovo na češčenje meseca, ker v glarnski dolini na Švicarskem še sedaj polni mesec imenujejo „Käs laib“, (Rochholz, Naturmyth. pag. 252 seq.), in pri Litovcih, kakor tudi pri Rusih uganjka: „kolač — pogača sirnata“ znači: mesec. V čeških zagadkah se mesec veli: „kozji sireček“. (Erben, peš. 13.) Poseben kolač ali pogačo spečejo Slovaci in Slovenci kraj Mure, kot darilo ženinu in nevesti. Na kolaču so iz testá napravljene vse domače živali, na primer: konjiček, junček, kravica, koklja, piščeta. Temu kolaču — štruci, pravijo: basman, bosman. Dalj ima to besedo za mongolsko-tatarsko.

Nazori ženitve solnca z mesecem ali zemljo so imeli tudi svoje vplivanje na ženitvo, zato je bosman spečen v obhajanje solnčne ženitve, prišel v godovanje ljudskih ženitev, ker sta nebeški ženin in nebeška nevesta bila varuha ljudskih ženinov in ljudskih nevest.

Rusini božični kolač imenujejo korovaj, Slavonci pa hleb, ki ga jedó na božič, zovejo kravica, od besede srbsk. kravit, dampfen, aufbauen, slov. krevat, okrevat, torej „Dampfbrot“, kipljen kruh.

Božestvo solnca pa je bilo delitelj blagoslova, zato se pri Čehih božični kruh veli: štedrovka, štedrovnice, od štedri, faustus, srečen, in Rusini badnjak imenujejo ščedrik — vedrik. Pri Poljacihi temu kruhu pravijo „strnela“, brž ko ne pečen s prošnjo, da bi strnina obrodila, — pri štirskih Slovencih pa: močen kruh, ali pomnožnik, in se še dan današnji peče in blagoslavlja od duhovnikov, kedar hodijo po krpjenji od Božiča do sv. treh kraljev.

Vuk imenuje božično pogačo: česnica. Mési jo domačin in metne v njo kakov novac; kedar začnejo kositi razčesne eden pogačo in vsakemu dá kos, v čigar koscu je novac, on, pravijo, bode najsrečnejše celo leto.

Tudi na Francoskem in po Nemškem je navada, o Božiču peči poseben kruh sadjem nadevan, tako imenovani „Klötzenbrod“, pa jeli je to izvorno germanškega početka, dvomim.

Na Štírskem tudi pečejo kruh iz boba, in veli se ta kruh: bobov ded. Dajo ga z pomnožnikom vred blagoslovit, posebno nerodovitne žene, da bi postale rodovitne. Bob je bil, ker iz obilo semenja obstoji, tudi pri Rimljanih erotičen simbol, rimske žene so ga jedle o prazniku: „Matronalia“, pri katerem so žene jalovice prosile Juno Lucino (boginjo lune) za rodovitnost.

Tudi pri Srbih se peče kruh iz boba o „babinah“, to je obredih po rojstvu naših „krstitkih“, ki se obhajajo po vpeljovanji porodnice, in sosedje jej zapojejo:

„Oj na delu na golemu — bob se zeleni,
A tko ga je posejao te se zeleni?“

Mirko (oče novorojenega deteta) ga je posejao, te se zeleni,
Ruža mati deteta ga se nazobala, — srce je bolí.“

(Vuk, rječ. s. v. babine.)

Tudi Nemci pečejo na praznik sv. treh kraljev: „Bohnenkuchen“, in si izvolijo bobovega kralja „Bohnenkönig“ (Nork, Festkal. 62); vendar ker je

edino ta navada znana na gorenjem Bavarskem, kjer so nekdanj Slovani stanovali, se je ta navada gotovo iz slovanske dobe ohranila.

Staritrg pri Slovenjem gradcu meseca grudna 1879.

Mnogovrstne novice.

* Živega srebra se sedaj največ prideljuje v rudnikih kalifornskih. Pred 3 leti so dobili živega srebra v Almadi (Almaden na Španjskem) 36.000, — v Idriji 8000, — v Nemčiji 2400, — v Kaliforniji pa 40.000 železnih flaš. Od te dobe je poskočila kalifornijska produkcija leta 1877. na 69.886, leta 1878. pa na 69.192 flaš. — Če bodo v Kaliforniji vsako leto toliko živega srebra pridelali, utegnejo mahoma žile njegove se posušiti. V Španiji in v Idriji ravnajo s pridelovanjem živega srebra tako sistematično, da se tržna cena preveč ne alterira, pa vendar pridelek potrebščinam zadostuje. Idrijsko živo srebro veljá od nekdanj za najbolje v Evropi, zato, ker je najčisteje.

* Število leta 1878. v našem cesarstvu na kant dejanih kmetovalcev, obrtnikov, trgovcev itd. je znašalo 3271. To je grozno število, al resnično je, ker se ta številka nahaja v poročilu c. kr. sodnijskega ministerstva za leto 1878. Tirjatve upnikov leta 1878. dognanih pravadah so znašale 90 milijonov in 678.809 gold. Zanimivo je videti, koliko ljudi na enega človeka, ki je na kant prišel, pride v različnih deželah našega cesarstva.

Na enega človeka po takem pride ljudi na:

Kranjskem	33.091	Gornj. Avstrijskem	14.344
Koroškem	30.582	Primorskem	12.384
Moravskem	20.387	Tirolskem	11.762
Štajarskem	16.637	Šlezkem	10.440
Bukovini	15.514	Salcburškem	6580
Dalmatinskem	14.765	Spodnj. Avstrijskem	5520
Gališkem	14.677	Predarliskem	3109
Českem	14.565		

Politične stvari.

Političen pregled leta 1879.

Ko so se nam lani osorej odprla novega leta vrata, se nam ni pokazalo nič posebno veselega. Vse je bilo še nekako megleno zunaj, znotraj pa velike homatije, Slovani potrti in v kot potisnjeni, zato pa tudi Avstrija oslABLJENA. Bosna ni še bila vsa naša, razmere tam nerazvite, ni se še vedelo, bo li ostala nam, ali pa smo le kot žandarji drugim tlako delali na svojo škodo. Ob kratkem: čakali smo skrbni, kaj bo zunaj, kaj znotraj.

Ministerstvo Auerspergovo, čeravno uže na odpovedi, je vendar še bilo na krmilu in ž njim stranka za Avstrijo toliko škodljive sisteme; bilo je še mraz v Avstriji! Kmalu pa potegne gorkejši jug, ki prežene z ministerskega prestola Auersperga in nekaj njegovih družnikov. Ni bil še to popolen propad „ustavovercev“, kajti na čelo se pomakne zdaj Stremayr, pravo meso od mesa Auersperg-Lasserjevega, čegar sled pri nas še dolgo ne bo izginil; — vendar pa stopi ob enem v ministerstvo po cesarjevi volji grof Taaife, ki vzame v roke veslo notranjih zadev.

In to je bil klin v deblo ustavovercev — do tje tako močnih; zavrišali so kakor vrabci v prosu, če vržeš kamen med nje; razburjeni in vznemirjeni so začeli frfetati in zagnali krik, da Avstrija in nemštvo sta v nevarnosti! Strah njihov ni bil prazen, pretila je nevarnost, a ne Avstriji in njenim Nemcem, pač pa tako

zvanim „ustavovercem“. Prišle so volitve za novi državni zbor, vršile se pod pravično Taaffejevo vlado in — ustavoverci so bili ob tla, prodrila je po večem narodov volja in do tje vsegamogočni ustavaki so prišli v manjšino. A ne samo to. Grof Taaffe, ki je tako srečno izpeljal voljo cesarjevo, je bil kmalu potem poklican na ministerstva prvo mesto, je prijel s spretno in krepko roko za vajeti ter privabil na Dunaj vse narode, celó Čehe, ki uže 16 let niso vdeleževali se državnega zbora. Kar toraj uže 16 let ni bilo, dosegel je grof Taaffe, namreč to, da je državni zbor na Dunaji res zastop vseh narodov avstrijske zemlje takraj Litave.

In mi Slovenci! Kako smo zavriskali, kako nam je vzrastel uže na pol otrpneni pogum, ko smo videli, da ne leži nam na tilniku več težka roka prejšnje vlade, da so na Dunaji pripravljene poslušati naše želje! Šli smo v volilni boj in — sijajen, nepričakovan vspah! Povsod smo vrgli škripajoče svoje nasprotnike, ki so se nam do tje prevzetnosti rugali zanašajoč se na vladno podporo, katera jim je uže toliko let gotova bila. Zdaj je Slovenec vsaj v državnem zboru na svojem pravem mestu in če v domovini svoji še ni, vsaj upa, da pravični grof Taaffe ali kdor za njim pride, ne bo ostal na pol pota, marveč vkrenil, da po novih volitvah dobimo tudi domače zastope pravične, kajti nenaravno je, če imamo v državnem zboru mi sijajno večino, v deželnem zboru, kupčijski zbornici in tudi v starešinstvu ljubljanskega mesta pa smo v manjšini, kakor da bi z Dunaja vlekel še zmiraž ustavaški veter. Žari se uže, temni sovražni nam oblaki beže za gore, in čeravno solnca še ne vidimo, vsaj nadjamo se, da se bo prikazalo kmalu tudi to.

Žalibog, da ga marsikateri izmed najiskrenejših narodnjakov in boriteljev za našega naroda pravice več videl ne bo! Tudi to leto je namreč med nami kosila smrt, vzela je seboj marsikaterega, med temi vrlega, nepozabljivega, po rodu in srcu plemenitega grofa Barbota. Domovina žaluje za njim kakor za marsikaterim, ki je preselil se v večnost, predno mu je bilo dano, s svojim ljubljenim narodom vred dočakati boljših dni. Večen jim spomin!

Avstrija si zdaj pod vodstvom umnih mož uže začinja pomagati na noge in to na notranjo in vnanjo stran. Bosensko vprašanje ni še prav do konca rešeno, a upati je, da se bodo doli uvedle naredbe, s katerimi bodo prebivalci zadovoljni, in tako bo Avstrija na to stran zdatno okrepčana.

Tako vidimo ob koncu leta po Avstriji mnogo več veselih obrazov, zadovoljnejših narodov. Če nam tudi bremena niso uže zljajšana, vendar jih nosimo voljnejši, ker vidimo, da naše žrtve niso zastonj. Slovan je ponosnejši, ker vidi, da ni več zadnji, marveč se mu odpira pot do tistega mesta med avstrijskimi narodi, katero mu gre po številu, bremenih, izobraženji in po slav- nih vspehah njegovih sinov v Bosni.

Po vsem tem vzamemo od starega leta slovo z lajšim srcem, ker pričakujemo za njim še boljšega; kar nam je preteklo leto le obljubilo, naj bi novo tudi spolnilo!

Naši dopisi.

Iz Rusije 21. dec. —η. — Moj današnji dopis bodo častiti čitatelji ravno na novega leta dan čitali. Tedaj uže navadni slučaj potrebuje, da začnem tako, kakor omikani ljudje začenjajo novo leto — s čestitanjem — in za čestitanje imam mnogo predmetov: Novo leto, Božični prazniki, nova Avstrija, triumfalni prazniki junaškega polka, ki se je po krvavih bojih z ljutim sovražnikom zmagonosno vrnil iz daljne divje dežele v rojstni kraj — in toliko in toliko drugih praznikov in

radostnih zmag tisoč osemsto sedemdeset devetega leta, a kar je glavno: oficijalno priznanje z ministerskega prestola, da „v Avstriji tudi Slovani se ne smejo pritiskati ob steno!“ — Iskreno tedaj čestitam Slovincem, kakor vsem Slovanom stare in nove Avstrije, in ker so vse naše želje pravične in poštene, želim, da bi se vse izpolnile in da bi novo leto osramotilo in uničilo vse nepoštene strasti in krivične nakane naših vragov. In vragov imamo mnogo, velikih in malih, vnanjih in notranjih. Največi vrag pa, kakor posamesne osebe, tako tudi celega naroda po besedah modrijana Sokrata je: „ne poznati samega sebe.“ Al pustimo modrovanje, nevarno bi utegnili biti, da se ne splaši kaka „miš“.

Ruski državni budget za minulo leto je pokazal tak rezultat, kakoršnega niti v Rusiji nikdo ni pričakoval, da ne govorimo o zagranicnem časopisji, katero ves svet perverjati skuša, da Rusija je finančno trhla kakor Turčija. Vseh državnih stroškov je bilo 598 milijonov in 325.000, dohodkov pa 625 milijonov in 972.000, tedaj presežek dohodkov nad stroški je znašal 27 milijonov in 500.000 rubljev. Tako blagoprijeten izid budgeta se objasnjuje tako: 1. z blagoustrojstvom države, 2. z modrodržavjem, kateremu ni treba parlamentov, ki večidel nič ne rodé, mnogo pa požirajo, 3. s previdnostjo finančnega ministra, ki ima navado, pri sestavi budgeta prijemati v račun minimum pričakovanih dohodkov in maksimum bodočih navadnih stroškov. — Žitna pravda med ruskimi „zahodno-liberalnimi“ in „slavjanofilskimi“ časopisi se je sukala celo poletje in celo jesen, dokler niso lažnjivca „Golosa“ zavoljo raznih laži na 5 mesecev v prepoved djali. „Moskovske Vedomosti“ so priobčile v obrambo domačih zemljedelcev in domačih trgovcev proti domačim liberalnim časopiscem dolg članek, iz katerega naj privedem le nekoliko vrstic: „Začetek tega leta se je zaznamoval pri nas z znano kužno komedijo. Ta kužna komedija je imela velik vpliv na našo žitno trgovino. Karantenne naprave so naše in tuje ladije z našim žitom zadržavale na morji in naši zemljedelci in trgovci so trpeli veliko škodo... karantenne prepovedi naših sosedov so bile drage za nas, pa še dražeje so zdaj one za naše sosede, kateri so si jih omislili. Oni so hoteli škoditi le nam, pa škodili so še več samim sebi, zakaj oni nam zdaj tisto škodo, ki smo jo takrat po njih trpeli, drago plačujejo in so veseli, da imajo priliko plačevati jo. Vse tisto naše žito, ki bi ga bili inostranci lahko spomladi polagoma in dober kup od nas izvažavali, so oni sami zadržali pri nas do jeseni, to je, do najbolj neugodnega za izvaževanje časa, ter zdaj hité sami, dobrovoljno, drug pred drugim, nabivati, poviševati in v goro gnati ceno za naše žito na svojo škodo in na korist našim zemljedelcem in trgovcem, in dognali so žitno ceno, najprej sè svojo intrigo proti nam, potem pa z intrigo drug proti drugemu, do neslišane visote“. Ne vem, kaj bi rekli Amerikanci, ko bi začeli naši prodajalci prodajati po receptu naših milosrčnih zahodno-liberalnih časopiscev. —

Angleška politika se tepe sama sè seboj. Salisbury je imel dolg govor, v katerem nahajamo čudne cvetice: „Poljska je imela najbolj mrzko in gujusno ustavo, kakoršno si moremo misliti, vendar je Poljska uživala sočutje vse liberalne Evrope, ker se je štela za steno proti tisti državi, katere so se vsi bali.“ Dalje Salisbury psuje Jugoslovane ter pravi, da Turčija je taka, kakoršna je nekdaž bila Španija, Francija, Poljska, ter nadaljuje rekoč: „Če ne morete zaupati Turku, pa zaupajte avstrijskemu stražniku, ki stoji na vratih turške trdnjave; on bo Turčijo ohranil pred njenimi nezadovoljnimi pisanimi narodiči.“ Pač lep kompliment je naredil Salisbury „avstrijskemu stražniku“! Gladston,